

DE PECCATIS.

1. Numerus peccatorum desumitur ex multiplicitate actuum moraliter interruptorum. Si actus sint mere *interni*, tot sunt peccata, quo sunt actus consensus voluntatis, nisi procederent ab eodem impetu passionis breviter tantum interrupto. Actus interni circa peccata *externa* oris et operis moraliter interrumptur voluntatis retractatione, et voluntaria cessatione. Actus externi moraliter interrumptur, cum non respiciunt aliquem actum completum. Numerus peccatorum desumitur quoque ex diversitate objectorum totalium.

2. Non peccat, qui ex necessitate, et adhibendo media præservativa se exponit periculo peccati mortalis.

DE PRAECEPTIS.

I PRÆCEPTUM.

1. Obligatio eliciendi actus theologicarum virtutum Fidei, Spei videtur esse saltem una vice in anno; circa autem Caritatis actum videtur adesse obligatio singulis mensibus; nec videtur esse necessarium, ut directe, et explicite eliciantur, et eo fine, ut præcepto fiat satis, sed videtur sufficere, ut indirecte, et implicite eliciantur.

2. Adest obligatio fraternæ correctionis, quando speratur fructus.

3. Non est scandalum suadere minus malum ei, qui est dispositus ad majus malum patrandum, si eo fine suadeatur ut majus evitet, quia tunc non suadetur malum, sed bonum. Ita licet domino, aut parenti non auferre occasionem furandi servis, aut filiis, qui jam parati sunt ad

—6—

furandum, ut in delicto comprehen-
si melius emendari valeant.

4. Cooperatio materialis pecca-
to potest esse licita, 1. si actus tuus
sit ex se indifferens; 2. si ex officio
non tenearis impedire alterius pec-
catum; 3. si habeas causam justam,
et proportionatam sic operandi, quia
quanto actio tua proximior est pec-
cato proximi, eo major debet esse
causa, quae te excusat ad eam po-
nendum; quando vero talis sit justa,
et proportionata pendet a pruden-
tum judicio. Sed non possumus co-
operari damno proximi, nisi quando
damnum, quod nobis timemus est
ordinis superioris.

5. In iis, quæ vanas observatio-
nes redolent, quin constet, an effec-
tus sit naturalis, saltem protestatio
præcedat, cuique diabolico operi no-
lle consentire.

II PRÆCEPTUM.

1. Cum justa causa potest quis
jurare cum aequivocatione, seu res-

—7—

trictione non *pure* mentali, id est
cum proximus ex circumstantiis po-
test animadvertere aequivocum; non
licet tamen in judicio.

2. Juramentum in favorem tertii
implendum est, semper ac fieri po-
test sine peccato. Cæterum omne
juramentum intelligitur factum sub
sequentibus conditionibus: 1. si al-
ter acceptaverit, et non relaxaverit;
2. si non cesseret causa finalis, prop-
ter quam promisisti; 3. nisi fiat muta-
tio notabilis non prævisa; 4. si su-
perior non impedit; 5. si sine gra-
vi damno; 6. si alter promissis ste-
terit.

3. Si quis dubitet an habuerit
voluntatem voto se obligandi, aut an
adverterit ad obligationem voti, præ-
sumitur obligatio. Dubitans an vo-
terit, non tenetur; an impleverit, te-
netur. Si pars voti sit impossibilis,
debet impleri pars possibilis, si sit
divisibilis. Si plura vota sint in-
compossibilia tenetur votens ad digni-
tus; si æqualia, ad anterius. Qui
vovit potest ipse comutare in me-

lius, secus non: potest reasumi prius opus. Valet votum factum, si occidero inimicum. Potest quis se obligare sub levi in materia gravi, non sub gravi in materia levi. Peccat graviter, qui sine justa causa differt ultra sex menses votum perpetuum.

4. Pro dispensatione causæ sunt: bonum communitatis, Ecclesiæ familiæ, subjecti, periculum transgrediendi, difficultas nimia adimplendi, imperfecta deliberatio, cessatio causæ.

5. Tollitur obligatio irritatione a superiore, relaxatione a Papa, Episcopo, Prælato (non a Parocho,) a confessariis mendicantibus. Excipe vota Religionis, castitatis perpetuae, et trium peregrinationum, quæ sunt Pontifici reservata, sed in urgente necessitate gravis damni spiritualis aut temporalis dispensant Prælati. Ista eadem 5 vota non sunt reservata, si sint imperfecta, aut disjunctiva.

III PRÆCEPTUM.

1. Artes liberales diebus dominicis etiam cum lucro permittuntur; item venatio, et piscatio, modo sine nimio labore; item vendere necessaria vitæ iis, qui aliis diebus vix emere possent, saltem statutis horis extra tempus officii divini. Cætera desumenda sunt ex consuetudinibus iporum cujusque loci.

2. Laborantes excusat *necessitas* ad propriam, et suorum sustentacionem; *opera* quæ interruptionem non patiuntur aut valde urgent; *pietas*, caborando pro pauperibus, vel ecclesiis, saltem annuente Episcopo; *consuetudo* legitima excusat laborante. Vix concedatur ad vitandum otium. Tempus pro peccato mortali videtur esse ultra duas horas laborare. Non videtur peccare mortaliter herus, qui decem servis præcipit singulis medium horam laboris.

3. Cognoscantur conditiones im-

—10—

positæ pro oratoriis privatis. Episcopi videntur posse dispensare, ut celebretur in domibus privatis ad tempus, non autem in perpetuum.

4. Excusantur pro omissione missæ qui custodiunt domum, greges, rhedarii, et alii qui magnum detrimentum subirent eam audiendo.

IV PRÆCEPTUM.

1. Peccant filii, qui invitis parentibus ducunt uxores cum *dederunt* familiae (secus non tenentur obediens in electione status); si non obedient in rebus gravibus et justis.

2. Parentes debent alimenta ministrare etiam illi, qui indigne nupsit, et uxori, si opus sit, et illi qui bona sua dilapidavit.

3. Fratres etiam tenentur alimenta suis fratribus, et dotes sororibus non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate ministrare.

4. Incurrunt excommunicati nem, qui puellam impedit ne in-

—11—

grediatur monasterium, et profiteatur vitam religiosam; item qui eam adiungunt, et cogunt ad illuc ingredendum, etiam pro educatione, si domi nulla sint pudicitiae pericula, et nullum crimen admiserit.

5. Peccant domini, qui impedit servos observare præcepta Dei et Ecclesiæ, qui non corripiunt peccantes.

6. Peccant servi, qui non impedit damnum ab extraneis domino inferri, cum possunt, et tenentur ad restitutionem, si vero a domesticis, peccant tantum contra caritatem non impidiendo, nisi cura rei ipsis sit specialiter demandata.

7. Peccat uxor quae bona prioris conjugii filii inde ortis non servat, de illis enim bonis solus usufructus sibi competit. Tenetur quandoque uxor sequi virum discedentem, vel exulantem.

8. Parochi non residentes (non absint sine licentia Episcopi) vel inutiliter residentes, id est, illi qui per se non exercent munera. Paro-

—12—

chalia principaliora, scilicet concionem, et sacramentorum administrationem, non faciunt fructus suos, saltem fructus respondentes residentiae, sed debent eos applicare Ecclesiae, vel pauperibus loci, ante quamcumque declarationem, et remota quavis compositione.

Parochus tenetur audire Confessiones toties quoties postulantur, et Communionem pariter dare quoties rationabiliter, et opportune expeditur, et curare, ut pueri decennes parentur ad Communionem.

Tenetur sub gravi ad ministrandam Extremam Unctionem, et quidem, si possit, antequam infirmus sensibus destituatur.

Debet offerre missam pro populo diebus dominicis, et festivis, concionari, et quandoque missionem procurare. Debet docere in agris eos, qui ad Ecclesiam venire non possunt; et si hoc Parocho maximae molestiae futurum esset; debet curare saltem eos instruere tempore praecepti Paschalis, aut cum acce-

—13—

dunt ad suscipiendam Confirmationem, aut ad contrahendum Matrimonium.

Parochus rationem Deo reddet pro vicario suo, etiam approbato ab Episcopo.

Episcopus, et Parochus tenentur residere tempore pestis, et vel perse, vel per alium idoneum sacramenta necessitatis, id est Baptismum et Poenitentiam ministrare peste laborantibus.

Parochi, et eo magis Episcopi tenentur etiam cum periculo vitæ ad corripiendos subditos qui in mortali existunt, aut in gravi periculo labendi in illud, semper ac fulget emanationis spes; et tenentur non solum ex caritate, sed etiam ex justitia, ita ut si in hoc graviter deliquerint, remanent etiam obligati ad restitucionem partis fructuum. Parochus debet invigilare Clericis, et adlaborare, ut parochiani omnes præcepto Paschali satisfiant, etiam pueri decennes.

V PRÆCEPTUM.

1. Peccant funambuli qui vitam exponunt.
2. Licet cibum alteri in penuria extrema cedere, tabulam in naufragio, quia aliud est sibi mortem inferre aliud est omittere vitam tueri, quod est licitum justa intercedente causa. Non videtur improbabile, quod virgo possit se exponere mortis periculo, ne violetur. Reus mortis potest scalam ascendere per se ipsum, quia talis actio remote currit ad mortem.
3. Nemo, nisi necessarius communitati, tenetur vitam servare mediis valde doloriferis, amputatione tibiæ, extractione lapidis.
4. Virgo non tenetur, sed potest subire manus Chirurgi in verendis, tenetur autem permittere ut curetur ab alia foemina.
5. Ebrietas est mortalis, quando quis sciens, et volens in eo statu se ponit, in quo non potest malum, et

bonum discernere. Vinum potest sumi tamquam remedium ad expellendos humores, et in tanta quantitate, quae per se ferat ebrietatem, dummodo talis ebrietas non intendatur, sed tantum salus. Ebrio imputantur omnia peccata, quae potuit et debuit prævidere.

6. Judex tenetur sub gravi morte plectendo concedere tempus confitendi peccata.

7. Licet injustum aggressorem occidere, modo non inferatur maius damnum illo, quod necesse est ad vitandum proprium. Licet occidere furem rei magni momenti suæ, vel alterius, modo fur ante moneatur. A fortiori licet cum aliud non superest, occidere aggressorem suæ, vel alterius pudicitiae.

8. Innocens potest tradi pro bono communi hosti eum occisuro. Non licet subditis tyrannum, sive in titulo, sive in regimine occidere.

9. Abortum procurare ex proposito semper est illicitum, sed non

—16—

excommunicantur, nisi post animationem certam omnes, qui principali-
ter concurrunt, et fiunt irregula-
res. Mater potest sumere medici-
nam directe ad medendum morbo,
licet cum periculo abortus fetus inani-
mati, cum morbus est mortal; di-
recte non potest expellere fetus
etiam inanimatum. Si autem fetus
sit animatus, idem potest mater in
casu, quod nulla spes affulgeat, de
vita, et baptismo proliis post mortem
matris (quae spes valde rara est).

10. Duellantes, testes ad hoc vo-
cati, consulentes, faventes, excom-
municantur excommunicatione re-
servata Summo Pontifici, si duellum
est notorium, et ad forum deductum;
si non est notorium, nec ad forum
deductum, etiam Episcopi possunt
ab ea absolvere. Tales poenæ non
incurruntur, nisi ex duello stricte
accepto, id est praemeditato cum
designatione loci, et temporis, et
tunc incurruntur etiam duello non
secuto.

—17—

VI PRÆCEPTUM.

1. In luxuria non datur parvitas
materiae, si adgit advertentia et con-
sensus, unde extra matrimonium
mortales sunt omnes tactus ob de-
lectationem carnalem exerciti.

2. Mulieri oppressae tutius est
consulere ut clamet, et potius mor-
tem pati vi repellendo aggressorem,
quam sui violationem permettere.

3. Interrogandum de aspectibus,
picturis, verbis, comoediis, choreis,
libris, colloquiis; et in desideriis, et
actionibus distinguantur personæ.

4. Non est obligatio impediendi
pollutionem de se evenientem in
somno inceptam et in vigilia consum-
matam, modo absit consensus in de-
lectationem, et ejus proximum peri-
culum ex præterita experientia ti-
mendum. Semper tamen expedit,
ut homo conetur impedire, quan-
tum potest, saltem avertendo men-
tem ab illa delectatione, et invocan-
do nomina JESU, et MARLÆ. Non

—18—

peccat graviter, qui semidormiens delectatur de pollutione incepta, quia deest plena advertentia. Vitudinæ sunt in hac materia causæ non necessariæ, cavendo a consensu in necessariis, et si saepius adfuerit consensus, neque affulgent emendationis spes prudens, etiam cum periculo vitæ, status reliquendus est.

VII PRÆCEPTUM.

1. Ad praescriptionem requiriatur: 1. bona fides; 2. titulus saltem praesumptus; 3. possessio continua sine lite, et tempore requisito; 4. ut res sit apta praescribi. Haeres possessoris malae fidei numquam praescribit.

2. Ut quis utatur liceo compensatione occulta requiritur: 1. ut fiat sine damno debitoris; 2. ut creditum sit certum, et liquidum; 3. ut satisfactio alio modo obtineri non possit, quare creditor debet prius in judicio postulare, quamquam si hoc neglegatur, non erit peccatum grave, imo

—19—

nec leve si via judicaria sumptus exigat.

3. Furtum est injusta rei alienæ ablatio invito rationabiliter domino.

4. Furta minuta etiam diversis facta, quando paeter primam intentionem ad grave creverunt, obligant sub gravi ad restitutionem ratione injustae detentionis, et quia praecipuum non furandi non solum obligat ne grave damnum inferatur proximo, sed etiam ne quis re aliena ditescat. Pro talibus furtis, qui sine gravi incommodo non potest restituere dominis, restituat pauperibus loci, damnum enim est illatum Reipublicae.

5. Qui simul, sed sine communi consilio, furantur parvam materiam, licet malo exemplo sibi sint, et fiat grave damnum domino, peccant graviter contra caritatem ratione scandalii, sed non contra justitiam, proindeque singuli non tenentur sub gravi ad restitutionem partis ablatae, quia, ut supponitur, materia est le-